

Nizami
CƏFƏROV

Arzunun Azərbaycanı... Və arzularımızın Azərbaycanı

Hələ çox gənc yaşlarından tanıdığım Arzu Əsədovun gah vulkan kimi püskürən, gah da bir müddət öz içinə çəkilib enerji yığan yaradıcılıq eşqi, heç kimi təkrarlamayan özünüifadə (və özünütəsdiq) axtarışları həmişə məndə böyük maraq doğurub. İlk növbədə ona görə ki, Arzu nə qədər zəngin intellekt sahibi olsa da, hisslərində, düşüncələrində heç cür gizlədilməsi mümkün olmayan təbii bir uşaq səmimiyyəti, səliqəsi var ki, bu onun poetik yaradıcılığında özünü daha aydın göstərir. Müasir şeir texnologiyalarına dərinləndən bələd olan, mükəmməl (və çevik) ideya-estetik təfəkkürü ilə ədəbi-ictimai mühitdə yaxşı tanınan şairin adətən daha həssas olduğu "iç dünya"sından ayrılıb bugünkü müstəqil ölkənin taleyilə bağlı mövzulara müraciəti (və həcmcə kiçik olsa da, kifayət qədər dəyərlili "Ver, ver bizə zəfəri" siyasi lirik poeması-nı çap etdirməsi) məni sevindirdi...

**Biz illərlə gözlədik,
Çıxmadıq qınımızdan,
Zəkanla, əməyinlə
dirçəldi Azərbaycan.
Gəldi o müqəddəs an,
sən Ali Baş Komandan!
Əmrindədir bu yurdun,
bu torpağın ərləri,
Ver, ver bizə zəfəri!**

Ali Baş Komandana (dövlət başçısına və dünya azərbaycanlılarının liderinə!) bu cür munis (və qürurlu) müraciət nə qədər vətənpərvər olsa da yalnız bir şairin deyil, bütöv bir xalqın hisslərinin, duyğularının, düşüncələrinin ifadəsidir...

**Dünyanın iki üzü -
ikili standartlar!
Yolumuza daş kimi
dikili standartlar!
Neçə ki bu sevdası,
bu ruhu, bu haqqı var,
Bu xalqın əlindədir
bu torpağın qədəri!
Ver, ver bizə zəfəri!**

Şeirin intonasiasıyında üsyankar-emosional ruhla yanaşı, dərin fəlsəfi-idraki inam mövcuddur. Və bu inamın əsasında Azərbaycan Prezidentinin (və xalqının) haqq-ədalətə əsaslanan iradəsi dayanır...

**İdrakın ən dərinini,
sözlərin ən sadəsi
Haqq və xalq - bir varlığın
və ruhun ifadəsi!
Önündə haqq, arxanda
bu xalqın iradəsi;
Kim durduracaq səni,
haqq yolunda, irəli!
Ver, ver bizə zəfəri!**

Arzunun poetik vətənpərvərliyi siyasi poeziya üçün səciyyəvi olan bədii pafosla bitmir. Və həmin vətənpərvərlik duyğularının lirik "piçiltilər"ı da olduqca təsirlidir...

**Sinəmdə
ilk məhəbbətdən,
sözlərdən, ağrıdan başqa
bir yer saxlamışam -
güllə yeri...
O yer sənindir, Vətən.
Sinəndə
çiçəklərin, otların,
daşların arasında
bir yer saxlamışam -
məzar yeri...
O yer mənimdir, Vətən.**

Əlbəttə, zahirən belə görünə bilər ki, burada bədbinlik, pessimist əhvali-ruhiyyə aparıcıdır, ancaq mahiyyət etibarilə, belə deyil... Şair özündə Vətənin, Vətəndə özünün yerinin, mövqeyinin nə qədər "dərin" (və yüksək!) olduğunu deyir. Və heç bir pessimizmə, bədbinliyə yer qalmayacaq bir ruhi-mənəvi məsuliyyətlə deyir...

Arzunun "Lələtəpə dastanı" neçə illərin "nəticə" gözləntilərindən sonra heç bir "məsul" və ya "hələdici" beynəlxalq qüvvəyə ümid etmədən, öz gücümüzə, tükənmək üzrə olan səbrimizə dayanıb bir həmlə ilə qazandığımız qələbənin, bəlkə də, daha çox bu qələbənin doğurduğu ovqatın dastanıdır. Və ona görə şeir yox, dastandır ki, təsvir (və tərənnüm) edilən ovqat fərdi deyil. Elə bir ümum-milli miqyasla malikdir ki, 300 illik tarixi, 300 illik gələcəyi var...

**300 ildə qüvvədəydi imperator vəsiyyəti,
Qüvvədədi bu millətin müsibəti, əziyyəti.
300 ildə gözləri kor, dili laldır həqiqətin,
Buxovunda çırpınırdıq
kor düyümlü bir lənətin.
...Azğınlaşır məlum şeytan
məsum mələk görkəmində.
Qırır, kəsir körpələri, qadınları, ahılları,
Əməli bu, dilindəsə soyqırımı nağılları.
Bu qurbanlıq ədasıyla şöhrət tapır,
dövlət qurur,
Evlər yıxır, canlar alır,
yurdlar-yuvalar uçurur
300 ildir davam edir bu xəyanət, bu cinayət!**

Arzu Əsədovun, demək olar ki, siyasi mövzulu şeirlərinin hamısı üçün səciyyəvi olan bir əlamət "Lələtəpə dastanı"nda da var ki, bu da güclü tarixilik, daha doğrusu, tarixə fəlsəfi yanaşmaq ehtirası, onun ziddiyyətlərinin simmetriya və ya harmoniyasını kəşf etmək marağıdır. Həmin maraq nə qədər zəngin emosional spektrə malik olsa da, mahiyyət etibarilə tamamilə rəssionaldır:

**Qəzəbinə, nifrətinə yığılan xalq,
Bir sevdaya düyümlənən,
Bir yumruğa sıxılan xalq,
- Dayan! - dedi.
Varlığında tarixlərdən
daşib gələn bir həyəcan,
Əməlində haqdan, xalqdan
qaynaqlanan təmkin, iman,
Qətiyyəti, cəsarəti nəsilərdən miras alan
Ulu öndər yadigarı bir sərkərdə,
Baş Komandan:
- Dayan! - dedi.**

"Lələtəpə dastanı"nın müəllifi rəssional olduğu qədər də analitikdir. Və bu analitizm təkcə keçmiş yox, gələcəyi də ehtiva (və izah!) etdiyinə görə ideoloji məzmun-mündəricəyə malikdir...

**...Lazım idi bu qələbə,
Lazım idi bu Vətənə.
Həyat verən qan kimi ydi
Qan itirmiş bir bədənə.
Lazım idi bu qələbə-
Lazım idi Lələtəpə.
Lələtəpə bir qayıdış,
bir qurtuluş dastanıdır,
300 illik savaşın,
bəlkə də, baş dastanıdır!
...Lələtəpə - tariximin sınan,
dönən nöqtəsidir!
Azərbaycan varlığının
Yer üzünə diktəsidir.
...Bundan sonra düz 300 il
Zaman bizə işləyəcək,
Tarix bizə çalışacaq!**

Azadlıq haqqında çox yazılıb. Arzu Əsədov isə öz "Azadlıq"ını yazır... "Azadlıq hava deyil, su deyil, çörək deyil" deyən şair əlavə edir ki, "bir körpədir azadlıq - doğular qan dolu ana bətnindən, bələnər qanına... Bir dəli

sevdadır azadlıq - nə vüsal gərəkməz, nə hicran... Ən böyük günahdır azadlıq - çağırmaz tövbəyə nə İncil, nə Quran..." Və Arzu, bir tərəfdən,

**Daşacaq xatirələr məşəri milyon-milyon,
Qoyarmı bunca şəhid haqları
sonsuzluğa son?!
İztirablarda donan baxtına göz yaşları yon,
Kədərindən bu şəhid ruhlara nur daşları yon.
...Qorxma! Qorxdunmu,
ölüm qəlbini gizlində sarır,
Topların partlayışından danılırsan, hayqır!
Bərkimiş daş kimi ruhunda ətalətləri qır,**

Səni torpaq, səni tarix, səni Allah çağırır! - deyər klassik standartlara tamamilə uyğun "İntiqam marşı" yazırsa, digər tərəfdən, xalqa il-

lərlə vurulan yaraların, çəkdirilən məşəqqətlərin, bayatı ağrılarını yaşayır:

**Sinəm açıqdı, dağlar,
Sinən... ha çıxdım, dağlar.
Sinəndən düşən kimi,
Sinəmə çıxdın, dağlar.
Dərələr dərinəddilər,
Dərələr, dərin dərələr.
Dərd açıb köksümdə
Dərələrdən dərin dərələr.
Gələ sel silə gedə,
Dərdim sel silə gedə.
Sinəm xarabalıqdı,
Dəyə sel selə, gedə.**

Əlbəttə, Arzu janrın - bayatının adət etdiyi-miz etnoqrafik intonasiasını "sərtləşdirir", alliterasiya - cinasın elə təzahür imkanlarını gerçəkləşdirir, elə fonopoetik təəssürat yaradır ki, həssas təfəkkür buradakı "ağrı"nı bütün xəotik dərinliyi ilə öz üzərində hiss etməyə bilməz.

"Azadlıq qurban tələb edir" aforizmi ilə ifadə olunmuş fəlsəfənin nə demək olduğunu Azərbaycan xalqı bir yanvar günü (daha doğrusu, gecəsi!) gördü. Və dərk etdi ki, on illər boyu imperiya hikkəsinə göstərilmiş itaət bir gecənin müqavimətinə, üsyanına (və şəhidliyinə!) dəyməzmiş...

**Mərmər kimi yonulurdu o gecə.
Bir keçmişə, bir tarixə başdaşı,
Bir həsrətə son olurdu o gecə.
Düyünüydü, bayramıydı ruhların,
Süzülürdü şəhadətin şərbəti.
Şəbi- ərüs məqamıydı ruhların,
Açılırdı qapıları cənnətin.
Arzuların, sevdaların əyninə
Kəsiliirdi, biçiliirdi o gecə.
Bürünürdü əbədiyyət seyrinə,
Gecələrdən seçiliirdi o gecə.
Qan tutmuşdu, sərxoşuydu, xumardı,
Azadlığın təşnəsiydi o gecə.
Sevdamızdan nə gedər, nə qalardı
Bəxtimizdən keçməsaydı o gecə...
Qan içində boğulurdu o gecə,
Azadlığım doğulurdu o gecə!**

Arzu Əsədov poetik təfəkkürünün mənşəyi (və xarakteri) etibarilə modernist şairdir. Lakin onun istifadə etdiyi poetexnoloji material əsasən klassik şeir standartlarından ibarətdir... Və şair həmin klassik standartların elə potensial imkanlarını hərəkətə gətirir ki, onun sözü ilk növbədə artıq deyilmiş kimi görünür; sonra təhtəlsüz bir duyğuyla anlamağa başlayırsan ki, yox, bu, yeni hiss, yeni ovqatdır; sonra isə ənənəvi janr texnologiyası gözlərinin qarşısında "neytrallaşır"... Və əmin olursan ki, istedadlı şairin ixtiyarına keçəndə sona qədər motivlənilib gücdən düşmüş poetik model yoxdur. Hər şey ondan asılıdır ki, janrı hansı hisslər, duyğular, düşüncələr işığında "yonursan".

**Və bu da bir həqiqətdir ki, "şəhidlər ölmür"...
Sən, tale məhkumu, anladınmı sən,
Bu elə sadə bir "təbiət" deyil.
Şəhid ruhlarıdır torpağı döyən,
Torpağın altından " intiqam" - deyir!**

Arzu Əsədov dahi sələfi Səməd Vurğun kimi "Azərbaycan" sözünü ürəklə, qürurla deyir. Hətta bir az da kövrək, hissiyyətlidir... Ancaq bu kövrəkliyin, hissiyyətliliyin içində, gizlədilməsi mümkün olmayan bir üsyan, bir savaşa var ki, şeirin (və şairin) bütün ruhuna hopub...

**Hər adın çəkildə gözlərim yaşla dolur,
Bağrım təlaşla dolur, ürəyim daşla dolur,
Könlüm, hissim, xəyalım,
ruhum savaşıla dolur,
Savaş Azərbaycanım, savaş, Azərbaycanım!
...Sevdanın ən gözəli, ölümün ən şirini,
Tarixin ən ulusu, idrakın ən dərinini,
Qaldır dalğa və dalğa insan kütlələrini,
Çağla, çırpın, çalxalan, coş, daş, Azərbaycanım!
...Sən əcdadın uyuyan hər qarış məkəndəsən,
Uğruna can verməli bir müqəddəs andasan,
Əbədiyyət sevdalı əlli milyon candasan,
Birləş, Azərbaycanım, birləş, Azərbaycanım!**

Arzunun "Azərbaycanlılar"ı ideya- məzmunca "Azərbaycanım"ın davamıdır...

**Bu yurd, bu torpaq sizin, siz bu torpağınsız,
Sonsuzluğa yürüyən müqəddəs axınınsız.
Siz elə yaranışdan Allaha yaxınınsız,
Azərbaycanlılar, azərbaycanlılar.**

Arzunun azərbaycanlıları qürurludur, ancaq eqoist deyil; millətpərvərdir, ancaq şovinist deyil; düşmənə qarşı amansızdır, ancaq kimsəyə qarşı düşmənçilik eləyən, kin saxlayan deyil... Arzu Əsədovun son illərdə qələmə aldığı şeirlər nə üçün bu qədər təsirlidir? Çünki ürəkdən, həqiqi yaradıcılıq eşqindən gəlir!.. Çünki övladı olduğu millətin duyğuları, düşüncələri ilə səmimi həmahənglikdən doğulur!.. Çünki şairin vətəndaşlıq məsuliyyətinin məhsuludur!..

**...Yığılın, ey zərrələr, bir işığa yığılın,
Bir ürəyə boşalın, bir yumruğa sıxılın.
Bitməsin bu dünyanın Azərbaycan nağılı,
Azərbaycanlılar, azərbaycanlılar.**

Arzu dəyişən, yeniləşən (və yüksələn!) Azərbaycanı tərənnüm edir...

**Zaman axır, durulur, hər şey əslinə varır,
Varlığından süslüüyü, ətaləti qoparır,
Qəlbləri, beyinləri bir istək, bir hiss sarır,
Ruhunda bir çırpınış, bir həyəcan, dəyişir,
Azərbaycan dəyişir!
...Sönməz, haqdan yanırısa, o işıq bir də sönməz,
Dönməz, qəlbədən gəlirsə, qəlb o sevdadan dönməz,
Bir kərə yüksəlsə o bayraq bir də enməz,
Nə o sevdə dəyişir, nə o peyman dəyişir,
Azərbaycan dəyişir!**

Və ən əsası da odur ki, Arzunun Azərbaycanı hər bir azərbaycanlının arzularının Azərbaycanıdır...

